

Դարուս Դատավարութիւնը

Ի հարկէ, խօսքը չի վերաբերիր ամերիկեան վարչակարգին կողմէ գահընկէց եղած Իրաքի նախագահ Սատտամ Յիւսէյնի դատավարութեան: Խօսքը կը վերաբերի մեր ազգային-մշակութային կեանքին արիւնող վերքը հանդիսացող Մելգոնեան կրթական Յաստատութեան դատավարութեան:

Իրօք, տարօրինակ ժողովուրդ (կամ նախիր) մը ըլլալու բոլոր տուեալները ունինք եղեր: Եթէ արտաքին կամ թշնամի ուժ մը մեզ չկացինահարէ, մենք զմեզ կ'ուղղենք տապարի հարուածներ: Կը սիրենք մեղադրել ուրիշը, առանց այսպէսով մենք զմեզ: Այսպէս, եթէ գիտենք հերոսական ճիգերով կերտել Արցախի յաղթանակը, նաեւ՝ Յոկտեմբեր 27-ի սել թուականը կը գրենք մե՛ծ հաճոյքով: Վրաստանի առաջնորդ Վազգէն Եպս. Միրզախանեան մինչ կ'ամբաստանէ վրացի ազգայնականները Վրաստանի հայկական գերեզմանատուները դիտաւորեալ քանդելու յանցանքով, Կիպրոսի մէջ կը փոշիացնենք հայկական գերեզմանատուներ՝ ազգային առաջնորդարանին եւ իշխանութիւններուն իմացութեամբ եւ հրահանգով...: Մինչ կը բողոքենք Նախիջեւանի հայկական յուշարձանները կործանելու ազերիական քաղաքականութեան դէմ, Նիկոսիոյ մէջ պատմական կրթօճախ մը, կենսուրախ աշակերտներով եռուն, կը վերածենք գերեզմանատան՝ ծափահարութիւններ խլելով հայ մտաւորականներէ՝ Յալէպէն մինչեւ ԱՄՆ: Անդին, Յայոց Գիրերու Գիւտին 1600 ամեակին առիթով սրբատառ կոնդակներ կ'արձակուին, այլ կղերիկոսներ, ԱՄՆ-ի մէջ կ'առաջարկեն հայոց Սուրբ Պատարագին արարողութիւնը կատարել անգլերէն լեզուով...:

Անցեալ տարիի այս ժամանակ, Սուրբ Յովհաննու-Կարապետին օրը, այսինքն՝ ազգային մեծ բարերարներ Կարապետ եւ Գրիգոր Աղա Մելգոնեաններու անուանակոչութեան նախօրեակին, աննախընթաց եւ արտառոց երելոյթ մը պատահեցաւ մեր ազգային կեանքէն ներս, որ դժբախտաբար չգտաւ անհրաժեշտ անդրադարձն ու արձագանգը հայ հաւաքականութեան մօտ: Այո, աննախընթաց եւ արտառոց, որովհետեւ մեր պատմութեան էջերուն պիտի գրուէր մեր ազգային արժէքներու խորտակման գագաթնակէտը նշող խայտառակութիւն մը եւ ազգային գիտակցութեան ստորնագոյն մակարդակը ցոյց տուող իրադարձութիւն մը: Երկու ազգային պատմական ու պատկառելի հաստատութիւններ կ'իյնային դատարանի դռները՝ Մելգոնեանը փակելու-բանալու անպատուաբեր քաշքշուքով:

Արդարեւ, Լոս Անճելոսի դատարանը իր առջեւ կ'ունենար Մելգոնեանը փակելու-բանալու դատաիրաւական թնճուկը: Յայոց

ներկայացուցած էր Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութիւնը, որպէս Սելզոնեանի կտակին երաշխաւորներէն մին, պաշտպանելով յստակ իր թէզը՝ բաց պահել Սելզոնեանի դռները՝ հայ սերունդներուն առջեւ: Դատարան հրաւիրուած էր Սելզոնեանի փակման հեղինակ-ջատագով կազմակերպութիւնը, «հայապահպանունը» կարգախօս ըրած Մեծ Սիւրբեան ղեկավարութիւնը՝ ԶԲԸՄ-ի Կեդրոնական Վարչութիւնը: Լաւ նշմարեցէք պարագան (ի հարկէ փորձելով չխայնիլ որպէս հայ).- Նիկոսիա գտնուող ազգային-կրթական շքեղ կառոյցի համար Միացեալ Նահանգներու դատարան կ'իյնան երկու ազգային կառոյցներ՝ մին Թուրքիայէն, միւսը՝ Նիւ Եորքէն, որպէսզի ջնջեն կամ փրկեն հայեցի դաստիարակութեան պինդ դարբնոցներէն մին՝ Սելզոնեանը: Ի՞նչ օրինակելի ժողովուրդ, ի՞նչ հրաշալի ԶԲԸՄ-ի «ձեռներէց նախագահ», ի՞նչ ազգային վսեմ գիտակցութիւն:

Իրօք, 1461-ին հիմնուած Կ.Պոլսոյ Պատրիարքութիւնը մեր ազգային աւանդական դարաւոր կառոյցներէն մին է: Նուիրապետական Աթոռ մը ըլլալու կողքին, Պատրիարքութիւնը ազգային դիմագիծի պահպանման ամրոցներէն է, որ տեսած է մեր պատմութեան տաք ու պաղ էջերը, թացն ու չորը: Անոր երկնականարէն անցած են մեր ազգային կեանքին թոհուրոհները: Ցարդ Աթոռը կը դիմակալէ թրքական ճնշումներն ու դժուարին պայմանները: Եւ հակառակ այս բոլորին իր ուսերուն կը կրէ պոլսահայ բազմաթիւ վարժարաններու ցաւն ու բեռը: Պատրիարքը յաճախ ապրած է երկսայրի սուրի վտանգը՝ պետութեան եւ ազգային շահերու պաշտպանութեան միջեւ գտնուող անբաղձալի դրութեամբ մը:

Իրօք, 1906-ին հիմնուած ԶԲԸՄ-ը մեր ազգային պատուաբեր հաստատութիւններէն մին է, որ իր յետ-եղեռնեան վիթխարի ազգանուէր ու հայրենանուէր առաքելութեամբ ծաղկեցուցած է որբացած եւ սփիւռքացած հայ խլեակները: Կրթական, մարդասիրական եւ մշակութային լայն ցանցով Սիւրբիւնը պահպանած է ազգային ինքնութեան եւ արժանապատուութեան վեհ առաքինութիւնը: Մարդ կրնայ անդամ ըլլալ կամ չըլլալ ԶԲԸՄ-ին, մարդ կրնայ սիրել կամ չսիրել ԶԲԸ Սիւրբիւնը, բայց ոչ ոք չի կրնար չյարգել զայն՝ նկատի առնելով անոր վաստակն ու գաղափարախօսութիւնը:

Բայց ինչո՞ւ այս երկու ազգային կառոյցները ինկան ամերիկեան դատարան մեծ գումարներով: Ինչո՞ւ խայտառակեցին մեզ:

ԶԲԸՄ-ի «ձեռներէց նախագահին» բարոյական թիկնապահութիւնը ստանձնած մարդիկ մեղադրեցին Մեսրոպ Պատրիարքը ԶԲԸՄ-ին դէմ դատ բանալու անպատուաբեր արարքով: (Սխալ):

ՀԲԸՄ-ի միջոցներն եւ փշրանքներն օգտուողներն Մեսրոպ Պատրիարքի արարքին մէջ տեսան նիւթական շահագրգռուածութիւն: (Ամօթ):

ՀԲԸՄ-ի տուրք տուող պատեհապաշտ մտաւորականներ, որոնք համոզուած չեն Մելգոնեանի մահավճիռով, մորթերնին պահպանելով մնացին լուռ՝ իրենց տաքուկ պատեաններուն մէջ: (Վա՛յ):

Սակայն, թող յստակ ըլլայ, որ Մեսրոպ Պատրիարք դատարան դիմեց ոչ թէ ՀԲԸՄ-ի դէմ դատ յարուցանելու նկատառումով, այլ՝ ի պաշտպանութիւն հայոց այբուբենին ու կրթօճախին: Դատական գործընթացին նպատակակէտը հայ վարժարանին պաշտպանութիւնն է, սերունդներու հայեցի դաստիարակութիւնն է: Ի՛նչ մեղք, որ այս պարագային հայ վարժարանին կործանման թեզը կը պաշտպանէ նոյնինքն 1906-էն հայ կրթօճախներ հաստատած ղեկավարութիւնը: Այլասերած ղեկավարութիւնը: Մելգոնեանի պաշտպանութեան վեհ պայքարը ստանձնած մարդիկ, ցաւ ի սիրտ, իրենց դիմաց պիտի գտնեն ոչ Տէնքթաշը, եւ ոչ ալ Թալէաթը, այլ՝ մեր հրաշալի՜ «ձեռներեց նախագահը»:

Անոնք, որոնք Մեսրոպ Պատրիարքի արարքին մէջ կ'ուզեն տեսնել նիւթական յետին նպատակներ, թող պահ մը իրենք իրենց հարցադրեն-: Ինչո՞ւ Մեսրոպ Պատրիարք 1998-էն այս հարցը չբարձրացուց, նիւթական ակնկալութիւն չունեցաւ: Պարզ է, որովհետեւ Մելգոնեանը կը դարբներ հայ սերունդներ, կը ջամբէր հայեցի դաստիարակութիւն, կը շարունակէր իր գոյերթը: Իսկ այն պահուն, երբ կրթօճախին գոյութիւնը վտանգուեցաւ ՀԲԸՄ-ի ջոջերուն կողմէ, ահա բարձրացաւ արդարացի աղաղակ մը՝ պաշտպանելով Մելգոնեանը թէկուզ դատական պայքարով:

Գալով այս ոճրագործութեան նկատմամբ ցուցաբերուող լռութեան եւ անտարբերութեան, դաւադիր անխօսութիւնը պատեց ոչ միայն մտաւորականութեան մեծամասնութեան մօտ, այլ՝ նուիրապետական միւս աթոռներուն մօտ եւս (յիշել սրբատառ կոնդակները Յայ Գիրերու Գիւտին 1600 ամեակին առիթով): Եւ այն պահուն, երբ ՀԲԸՄ-ի Կեդրոնական Վարչական Ժողովի «Պատուոյ Անդամի» տիտղոս կը կրէ այդ աթոռներէն մէկուն գահակալը:

Ուստի, կրնանք ըսել թէ միակ պատկառելի կառոյցն ու անհատականութիւնը, որ պահի լրջութեամբ եւ գիտակցութեամբ յանձն առաւ Մելգոնեանի պաշտպանութիւնը, եղաւ Կ.Պոլսոյ Պատրիարքութիւնը՝ իր գահակալով: Ողջո՛յն Մեսրոպ Պատրիարք Զօր:

Չետեւաբար, անոնք որոնք կը ցեխարձակեն Պատրիարքութեան յանդուզն քայլը, կը շողոքորթեն ՀԲԸՄ-ի

ազգադաւ արարքը, նենգաբար դաւած կ'ըլլան հայ լեզուին ու վարժարանին դէմ:

Այլ հարցադրում մը եւս-. եթէ 16 Մարտ 2004-ին ՅԲԸՄ-ի «ձեռներէց նախագահ»ն ու իրեն ստորագրակից միւս «ձեռներէց»ները չվճռէին Սելզոնեանի փակման տխրահռչակ որոշումը, նման դատ-դատաստան պիտի ըլլա՞ր: Նման ալեկոծում հայ կեանքը պիտի տեսնէ՞ր: Նման վարկաբեկումներ եւ վիրաւորանքներ պիտի պատահէի՞ն:

Վերադառնալով դատաիրաւական գործընթացին, Լոս Անճելոսի մէջ Սուրբ Յովհաննու-Կարապետին օրը սկսած դատական հայցը Ապրիլին ամերիկեան դատարանին կողմէ մերժուեցաւ: ՅԲԸՄ-ի դպրոց փակելու քաղաքականութիւնը արձանագրեց իր առաջին «յաջողութիւնը»: Դատարանը կողմնորոշուած էր ի նպաստ ազգային մշակոյթի ջնջման քաղաքականութեան. չէ՞ որ այս նոյնինքն ԱՄՆ-ի պետական քաղաքականութիւնն է՝ ընդդէմ աշխարհի մեծ ու փոքր ժողովուրդներու, ազգային ինքնութիւններու եւ մշակոյթներու: ՅԲԸՄ-եան եւ ամերիկեան շահերը միացած էին ընդդէմ Սելզոնեան բարերարներու կտակին, սերունդներու հայեցի կրթութեան եւ մեր ազգային ինքնութեան:

Դատաիրաւական գործընթացին ամերիկեան ձախողումէն ետք, Յունիսին նոյն դատը բացուեցաւ այս անգամ Նիկոսիոյ մէջ: Այս անգամ ալ մեծ գումարներ կը մսխուէին յոյն իրաւաբաններու եւ դատաւորներու ուղղութեամբ՝ դարձեալ դպրոց փակելու-բանալու վարկաբեկիչ պայքարով: Այդ երբուրնէ՞ ազգային ջոջեր ազգին դրամն ու բարերարներու կտակներէն գումարներ կը վատնէին պատմական կրթօճախ մը փակելու համար: «Ձեռներէց նախագահ»ը այս ալ սորվեցուց մեզի:

Նիկոսիոյ մէջ դատական քաշքշուքը երկարեցաւ մինչեւ Դեկտեմբեր 20-21: Սակայն, մինչ այդ, մեսրոպեան կրթօճախին պաշտպան Մեսրոպ Պատրիարք 16 Դեկտեմբեր, 2005-ին հրապարակեց գրութիւն մը (տես «Արարատ» շաբաթաթերթ 23-29 Դեկտեմբեր), ուր կ'ընդգծէր. «Սելզոնեան Կրթական Հաստատութեան մեր երաշխաւորութիւնն ու հովանաւորութիւնը, ինչպէս վերեւ յիշեցուցինք, կը բղխի Սելզոնեան Կտակի տրամադրութիւններէն: Լոս Անճելոսի եւ Նիկոսիոյ դատավարութեանց բոլոր կարելիութիւնները սպառելէ ետք, եթէ տակաւին չապահովուի Սելզոնեանի վերաբացումը, իր իսկ հողատարածքին վրայ, այժմէն կը յայտարարենք, որ այն ժամանակ պիտի գործածենք Երոպայի Մարդկային Իրաւանց Դատարանը դիմելու մեր իրաւունքը»:

Այս ենթադրել կու տայ, որ դատական քաշքշուքը տակաւին երկար ճամբայ ունի կտրելիք՝ մինչեւ Սելզոնեանի վերաբացումը,

այս անգամ սակայն Մեսրոպ Պատրիարքի հովանաւորութեամբ, քանի ՅԲԸՄ-ը վաղուց յայտարարած է Մելգոնեանի մահազոյր: «Ձեռներէց նախագահ»ն ու իր զինակիցները վաղուց յայտարարած են իրենց արշաւը հայ կրթօճախներու դէմ:

Մեր ազգային կեանքին համար արտասովոր եւ աննախընթաց, ինչպէս նաեւ մեր ազգային գիտակցութեան եւ դաստիարակութեան անյարիր դպրոց փակելու ՅԲԸՄ-եան նորովի քաղաքականութիւնը շատ սուղ պիտի արժէ մեր ժողովուրդին եւ նիւթական եւ բարոյական եւ մշակութային առումներով:

Մելգոնեանի փրկութեան թժ պայքարը երբ սկսաւ, ՅԲԸՄ-ի «ձեռներէց նախագահ»ը հետաքրքրական ձաբռտուք մը արտաբերեց, ըսելով, որ Մելգոնեանի համար պայքարողները «ուշ կամ կանուխ պիտի յոգնին»: Բայց, կը պարզուի որ այդ պայքարողները պիտի չյոգնին եւ անոնց պարագլուխը՝ Մեսրոպ Պատրարքը պիտի հասնի երոպական դատարաններ: Այսինքն Մելգոնեանի թշնամիներուն պատճառով առաւել պիտի աղճատուի մեր բարի համբաւն ու մշակութասէր եղած ըլլալու մեր սին ինքնախաբկանքը:

Մելգոնեան բարերարար եղբայրները կը պատկերացնէ՞ին, որ իրենց կրթօճախին փակման կամ փրկութեան պատճառով, իրենց կտակած գումարներն ու ազգին միջոցները պիտի շռայլուէին օտար դատաւորներու եւ դատարաններու ուղղութեամբ: Իրենց կրթօճախին առաքելութեան շարունակման համար հայու անունը պիտի հոլովուէր դատարանէ դատարան: Մելգոնեանի դատավարութիւնը պիտի ըլլար հայ ազգային կեանքին դարուս դատավարութիւնը:

Օտար լրատուամիջոցներ իրաքի նախագահ Սատտամ Հիւսէյնի դատավարութիւնը կոչեցին «դարուս դատավարութիւնը» իր տարողութեան եւ կարելորութեան պատճառով: Մերն ալ Մելգոնեանի դատավարութիւնն է: Սակայն, ո՞ր կը կայանայ երկուքին նմանութիւնը:

Երկուքն ալ ամերիկեան քաղաքականութեան հետեւանքը չե՞ն միթէ:

Աւետիս Ռազմիկ